

چالشهای نوین منطقه خاورمیانه

منطقه خاورمیانه در شرایط پرا التهاب فعلی با چندین پارادوکس روبه روست. این پارادوکسهای به هم پیوسته، دولتمردان و مردم این منطقه را با چالشهای فوق العاده پیچیده ای روبه روست ساخته است. این پارادوکسها عبارتند از:

۱. لاینحل ماندن و به تأخیر افتادن تشکیل حکومت مستقل و پایدار فلسطینی؛

۲. وابستگی آمریکا به منابع انرژی خاورمیانه و حمایت همه جانبه آن از اسرائیل؛

۳. افزایش تدریجی نظامی گری در سطح منطقه خاورمیانه؛

۴. کم هزینه بودن برخورد نظامی و تحقیر هویتی مردم و دولتهای خاورمیانه ای توسط قدرتهای جهانی؛

۵. ارتباط میان درآمدهای نفتی و خرید اسلحه؛

۶. استراتژی دولت جدید آمریکا مبنی بر هدف قرار دادن خاورمیانه برای توجیه

نظامی و سیاسی «استراتژی افزایش سطح تکنولوژی و تکنولوژی تسلیحاتی آمریکا» برای

ارتقاء قدرت اقتصادی و سیاسی آمریکا نسبت به رقبای اصلی خود؛ یعنی، اروپا، ژاپن، روسیه و چین.

این پارادوکسها، به شدت به هم پیوسته و وابسته اند. پارادوکس آخر و ششم تحولات خاورمیانه را وارد دور جدیدی از بحرانها و تنشها نموده است. به نظر می رسد آمریکا برای احیای اقتصادی خود - که مبنای تسلط برای نظام جهانی است - باید نسل جدیدی از تکنولوژیهای پیچیده و پیشرفته را ابداع کند. به طور تاریخی، مبنای تحول تکنولوژیک در آمریکا از ارتش این کشور آغاز می شود. در شرایطی که دولت کلینتون سعی می کرد سالانه از بودجه ارتش آمریکا کم کرده و در موارد اجتماعی و آموزشی صرف کند، دولت بوش به واسطه وابستگیهای سازمان یافته بدنه حزب جمهوری خواه به صنایع بزرگ و ابداع تکنولوژیک این کشور، در تحولات بعد از ۱۱ سپتامبر موفق شد برای چهار سال آینده نزدیک به ۳۰۰ میلیارد دلار به بودجه نظامی آمریکا اضافه کند. این افزایش قابل توجه صرف تحقیقات به ظاهر تسلیحاتی و تکنولوژی تسلیحات خواهد شد. این موضوع خیلی مهم نیست که این بودجه عظیم در اختیار صنایع و دانشگاههای آمریکا جهت طراحیهای جدید تکنولوژی تسلیحات قرار خواهد گرفت، بلکه آنچه که بسیار اساسی تر است، پروسه تحقیقات و ابداعات است که در نهایت، تکنولوژی عمومی و پیچیده آمریکا را از سطوح موجود بخصوص در اروپا به شدت جلوتر خواهد انداخت. ژاپن در کوتاه مدت چنین توانی را ندارد و روسیه و چین در شرایط و سطح تکنولوژی دیگری قرار دارند. آمریکا با این استراتژی جدید و حتی موفقیت نسبی تحقیقات تکنولوژیک و تکنولوژی تسلیحاتی که در عرصه بازرگانی و اقتصاد و مصرف عامه مردم نیز کاربرد خواهد داشت، برتری بدون رقیب و مسلط خود را بر رقبای خود در یک دهه آینده به دست خواهد آورد. در این راستا، اقناع نهادهای قانون گذاری، رسانه ها و افکار عمومی در آمریکا محتاج ضرورت و اهمیت یک برخورد تهاجمی آمریکا در سطح جهانی است. چارچوب این امتناع چه به لحاظ نظری و چه از حیث تبلیغاتی را حوادث ۱۱ سپتامبر به وجود آورد و موفقیت آمریکا در حذف طالبان در

افغانستان نیز این کشور را در نتیجه گرفتن از طریق کار نظامی و تهاجمی تشویق و ترغیب کرد.

متأسفانه منطقه خاورمیانه و تنشها و اختلافات درونی آن چارچوب تبلیغاتی برای کار وسیعتر و استراتژیک ملی آمریکا شده است. سیاست دولت بوش در پی گیری استراتژی نظامی احیای اقتصاد آمریکا با سیاست دولت شارون در تعطیل موضوع استقلال حکومت فلسطینی تلاقی پیدا کرده است. برخورد نظامی با مسایل عراق، منطقه خاورمیانه را نظامی تر کرده و موضوع تشکیل پایدار و همه جانبه حکومت فلسطینی را برای مدتها به تأخیر خواهد انداخت. شامل کردن نام ایران در «محور شرارت» به دلیل سیاستهای مستقل ایران در قبال موضوع فلسطین و تحولات منطقه است. کشورهای خاورمیانه در شرایط فعلی و با پارادوکسهای فوق باید به تدابیر جدیدی به نفع مردم منطقه بیندیشند. ایجاد عدالت در خاورمیانه بدون اجماع، انسجام دولتها و قدرت یابی امکان پذیر نخواهد بود. دنیای سیاست، دنیای چانه زنی است و کشورها بدون پشتوانه های قدرت نمی توانند در چانه زنی های سیاسی، امتیاز و موفقیت کسب کنند. در شرایط فعلی، به نظر می رسد اجرای اصول زیر برای اهداف کلان کشورها و به دست آوردن صلح و امنیت پایدار منطقه ای حیاتی می باشد:

۱. حل و فصل غیر نظامی مسایل عراق؛
۲. ایجاد اجماع نظر میان ایران و کشورهای عربی پیرامون موضوع حکومت مستقل فلسطینی؛
۳. کاهش جدی خرید اسلحه توسط کشورهای ثروتمند عربی و حل و فصل منازعات از طریق گفتگوهای دو جانبه و سه جانبه؛
۴. عضویت ایران در پیمانهای مشترک امنیتی با کشورهای عربی بخصوص در شورای همکاری خلیج فارس؛
۵. بین المللی کردن موضوع استقلال و تشکیل حکومت فلسطینی؛
۶. برخورد جدی با شبکه های تروریستی در خاورمیانه برای جلوگیری

از بهانه جویبه‌های دست‌راستی‌ها در آمریکا برای اتخاذ استراتژی نظامی با
منطقه خاورمیانه؛

۷. جلوگیری از جایگزین شدن موضوع استقلال فلسطین با مسایل ایران و عراق در

کلیه منطقه خاورمیانه. □

سید حسین موسوی

رئیس هیات اجرایی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی